

„Magyar a magyarért”

ELŐADTA VITÉZ IMRÉDY BÉLANÉ

A mozgalom születése. Hogyan született a mozgalom? Mindnyájunknak idegeiben rezeget még a legutóbbi nagy események hatása ellenére 1938. szeptemberének válságos hónapja. Európa izgalmas eseményei kapcsán megcsillant előttünk is a remény, hogy a trianoni szerződés bilincsei legalább részben lehullanak a magyar hazáról. Lelkesen vártuk mindannyian izgalmas heteken keresztül, hogy mikor térnek vissza hozzánk felvidéki testvéreink. De éreztük, hogy ez a visszatérés nemcsak örömet, boldogságot, hanem kötelességet is jelent számunkra.

Nem is tudom pontosan megmondani, mikor és hol született a „Magyar a Magyarért” mozgalom gondolata. Mindnyájunk érzése hozta létre és csak a kikristályosodás tényét jelentette, amikor Kovrig Béla egyetemi magántanárral történt beszélgetés után elmentem a Főméltóságú Asszonyhoz és eléje terjesztettem azt az elgondolást, hogy hazatérő testvéreinknek a húszéves elnyomatás után és az utóbbi hetek szenvedései és harcai következtében feltétlenül szükségük lesz arra, hogy az anyaország segítő kezét érezzék. A Főméltóságú Asszony az ő, jótékonyág gyakorlására mindenkor kész, meleg lelkével azzal fogadott, hogy ő már foglalkozott ezzel a gondolattal és kegyes volt a „Magyar a Magyarért” mozgalom védnökségét elvállalni és megbízott engem az akció vezetésével.

Minisztertanács is letárgyalta a kérdést és a következő szervezet megalkotását tartotta helyesnek.

Szervezet. 1. Megalakítottunk egy munkabizottságot, melynek elnökletem alatt tagjai a miniszterelnökség, a belügy- és honvédelmi minisztérium kiküldöttei és a központi iroda ügyvezetője. A miniszterelnökség kiküldöttje Kovrig Béla, a miniszterelnökség propaganda ügyosztályának vezetője, a belügy részéről Kádár Levente osztályfőnök, a honvédelmi részéről Boldogh Gyula alhadbiztos.

2. Szerveztünk egy munkaközösséget, melyben a keresztény, magyar nemzeti, társadalmi és jótékony egyesületek vettek részt.

3. A munka ellátására szükség volt egy központi iroda felállítására. *Célkitűzés.* A mozgalom célkitűzése az volt, hogy 1. enyhítse a visszacsatolt területek népének Ínségét, 2. a Felvidék népe előtt kifejezze a magyar haza nemzeti társadalmának szeretetét és szociális érzületét és ezen az úton szociális vonzást gyakoroljon a még vissza nem csatolt nép irányában.

Ez a nagyarányú munka, mely egyrészt az anyagi alap megteremtésére irányuló országos gyűjtést – másrészt a visszacsatolt területek szociális gondozásának megszervezését jelentette, a központi iroda feladata volt. Ennek a vezetésére feltétlenül szükség volt szakszerű szociális munkában évek óta dolgozó munkaerőre. A mozgalom különösen nagy szerencséje, hogy Lukács Sarolta, a Vörös-Kereszt Egylet alelnöke áldozat-

készen az akció rendelkezésére bocsátotta legkiválóbb munkatársát, Bronts Gézáné sz. Dominich Lilit, kiben egyesítve vannak mindazok a ritkán található lelki és tudásbeli képességek, melyekre múlthatatlanul szükség volt egy ilyen átfogó, szervező munka megteremtésére és eredményes továbbvitelére és a sok különböző munkatárs szeretettel és megértéssel teli vezetésére. Bronts Gézáné a megindulás pillanatától kezdve fáradhatatlanul, minden pihenés nélkül, kora reggeltől sokszor a késő éjjeli órákig dolgozik a mozgalom érdekében és hogy azzá lett a „Magyar a Magyarért”, aminek a Felvidéken ma ismerik, oroszánrészen az ő érdeme.

A minisztertanács elhatározta, hogy az állam közhatóságaival támogatja a „Magyar a Magyarért” mozgalmat. A miniszterelnökség jóvoltából az elnökség könyvtárszobáiban kapott a mozgalom irodahelyiséget és a nemes célra való tekintettel a posta- és telefonköltségeket mindvégig a miniszterelnökség vállalta. A mozgalom tevékenységével összefüggő számvevőségi munkálatokat a központi iroda mellett a pénzügyminisztériumnak a miniszterelnökség ügyeiben illetékes számvevőség központi csoportja végzi.

A legfelsőbb ügyintézés műhelytitkait próbálom az alábbiakban néhány szóval felvázolni.

Kénytelen vagyok e helyütt saját személyemről is beszélni. Mint a munkabizottság elnöke, az összes terveket és elgondolásokat esetenként illetékes szaktényezők meghallgatása után a mozgalom ügyvezetőjével megtárgyaljuk, elvi jelentőségű kérdésekben azonban a munkabizottságot összehíva, velük együtt határozzuk meg a főirányelveket.

Igen gyakran megtörténik, hogy a sürgős, fontosabb természetű ügyekben azok illetékessége szerint a munkabizottság egyes tagjait közvetlenül telefonon keressük fel és kérjük ki véleményüket és tanácsukat.

A mozgalom munkájának egyöntetűsége és zavartalansága érdekében minden ügyről, vagy kérdésről az ügyvezető referál, nekem, ami azt jelenti, hogy én is megtanultam, mi az, napról-napra irodában órákat dolgozni.

Amikor a továbbiakban a központi iroda irányító munkájáról fogok beszélni, az mindig a mi kettőnk elgondolásait jelenti. A központi irodába a szakszerű és hivatalos ügyintézés, illetve ügyiratkezelés szabályszerű lebonyolítására Szentkláray Emil belügyminisztériumi miniszteri titkár és Ulbing Gizella belügyminisztériumi díjnok osztatott be; rajtuk kívül Vásárhelyi Gáborné – az ügyvezető titkára, – továbbá két gépirónő és egy tisztviselő látják el a munkát. Utóbbi az iroda pénzkezelésével, könyveléssel és a raktárak felügyeletével van megbízva. A szervezethez tartozik még két anyagraktár, ahonnan a szociális megbízottak igénylése alapján a természetbeni anyagok expedálása történik. Végül nagyon fontos hézgapótló intézményünk a „Magyar a Magyarért” mozgalom menekülteket gondozó hivatala, melynek munkájára később visszatérek.

A gyűjtés. Első feladat az anyagi alap megteremtése volt, tehát a gyűjtés. Kezdetben felhívást intéztünk az adakozásra az egész országban. A gyűjtés megszervezése volt a második feladat. Ennek végrehajtását a munkaközösség vállalta.

Fővárosi gyűjtés. A Főméltóságú Asszony elnöklete alatt tartott munkaközösségi gyűlésre 32 budapesti szociális egyesület küldötte ki vezetőit és vette számba tagjait azon célból, hogy ajtóról-ajtóra menve, minden házban összegyűjtsék az adományokat. A budapesti kerületi előljárásságok körzeti beosztását alapulvéve a Vörös Kereszt Egylet kiváló gondozónői végezték el ezt az óriási munkát, hogy Budapest házait 4.370 házcsoporthoz osztva, minden egyes gyűjtésre ajánlkozó hölgynek kezébe adták a házcsoporthoz feltüntetett igazolványt, a gyűjtésre vonatkozó utasítást és a nyugtaként szereplő bélyegeket

tartalmazó borítékot. A szociális egyesületek, továbbá a miniszterek feleségei és más vezető hölgyek szervezték be a körülbelül 4.400 gyűjtő hölgyet, akik lelkesen és pontosan végezték munkájukat. A budapesti házankénti gyűjtés eredménye a számvevőség által ellenőrzött gyűjtőívek szerint 471.243 P 31 fillér. Ez az összeg természetesen csak azt a többletet jelenti, amit a lakásról-lakásra járással értünk el. A nagy összegeket jelentő bankok, vállalatok, intézmények és sok-sok magánember adományukat egyenesen a 66-os csekkszámára fizették be.

Vidéki gyűjtés. Vidéken kétféle módon folyt a gyűjtés. Törvényhatóságokként felkértük a főispánokat és polgármestereket, hogy alakítsák meg úgy, mint mi a fővárosban, a munkaközösséget és a munkabizottságot. Utóbbinak vezetését legtöbbször a főispán, vagy a polgármester felesége vállalta. A városokban budapesti mintára házról-házra járva gyűjtötték az adományokat. Vidéken pedig a községek lakosságát kérték fel termények felajánlására, melynek beváltását és a mozgalom csekkszámájára pénzben való kifizetését a Hangya termelő-, értékesítő- és fogyasztási szövetkezet és a Futura, a magyar szövetkezeti központok áruforgalmi r.-t. vállalta. Ezzel a célszerű intézkedéssel a szállítás költségeit kikapcsoltuk és az ügymenetet egyszerűsítettük. A vármegyei gyűjtések 3,120.449 P 85 fillért eredményeztek. Hogy mindjárt egy tanulságot is levonjak, a gyűjtésnek ez a szervezett módja mintául szolgálhatna az évenként rendszeresíthető egyetlen nagy gyűjtéshez, melynek eredménye azután a gyűjtési területek egész évi segélyezési szükségletének ellátására szolgálhatna.

Ruhagyűjtés. December elején lefolytattuk Budapesten a ruhagyűjtést. Rádió és újság útján felhívást bocsátottunk ki, melyben megkértük a főváros lakosságát, hogy mindenki az e célra szánt ruha és fehérneműt, lábbelit csomagolja össze; cserkészek azután teherautókkal és különböző fuvarokkal végigjárták Budapest utcáit és a csomagokat begyűjtötték. Meg kell említenem, hogy elképzelhetetlenül nagy munka volt a ruhagyűjtésnek a megszervezése és a begyűjtött anyagnak – mely körülbelül 20 vagon telt ki – kezelése, tárolása, válogatása és csomagolása. Hogy mindez hiba nélkül, szakszerűen volt lebonyolítható, abban óriási érdeme van a budapesti kerületi előjáróknak, akik mindenben segítségünkre voltak a vöröskeresztes gondozónőknek és szellemi szükségmunkásoknak, akik a válogatás nehéz munkáját végezték, – a kitűnő cserkészfiúknak, akik fáradhatatlanul jártak lakásról-lakásra, az autósoknak, fuvarosoknak, akik mind önzetlenül, lelkesedéssel szolgálták a nemes ügyet.

Gyűjtési eredmény. A 66-os csekkszámára ekkor már 4,714.147 P 15 fillért fizettek be. De azóta is állandóan folynak be kisebb-nagyobb adományok. Hangversenyek jövedelme, egyesületek, követségek gyűjtései, különösen Amerikában oly szép összegeket eredményeznek, hogy a gyűjtés a mai napig 6,449.216 P 90 fillért tesz ki. Csodálatosan nagy az az összeg, amit a társadalom rendelkezésünkre bocsátott. Szegény és gazdagnál óriási volt annak az eszmének a hatása, hogy mindez felvidéki testvéreinkért történik, de azt hiszem, nem kis részben a gyűjtés szervezettsége is hozzájárult a gyönyörű eredményhez.

A segélyakció megszervezése. A gyűjtés volt a munka egyik része. Ezzel egyidejűleg megindult a munka lényege, a visszacsatolt területen a segélyakció megszervezése. inségakciós alapon körülbelül egyelőre hat heti időtartamra készültünk el. Nagy problémák előtt állunk; teljesen ismeretlen viszonyok, pontos adatok hiánya nehezítette meg az előkészítő munkát. Híreket kaptunk teljes kifosztottságról, hallottunk jól működős megszervezett szociális intézményekről, de senki sem tudta megmondani, tulajdonképen

mit is fogunk az új területen találni és semmiféle támpontunk nem volt arra nézve, hogy mi lesz a leghelyesebb módja a segízésnek, mit várnak tőlünk leginkább testvéreink. Kénytelenek voltunk tehát saját elgondolásaink szerint megszervezni a munkát.

Ezért úgy gondoltuk, hogy minden közigazgatási járásban és a városokba egy-egy szakképzett, hivatásos szociális gondozót küldjünk, akinek a járás székhelyén lesz hivatalos helyisége, járása területére eső községeit pedig időközönként meg kell látogatnia.

Szociális megbízottak. Nagy gondot fordítottunk a szociális megbízottak kiválasztására. Legyünk tisztában azzal, hogy a szociális munka nagyrészt az egyénekkal áll, vagy bukik. Nagyon sok jó tulajdonsággal kell rendelkeznie az illetőnek, hogy eredményes munkát végezhesen; nem elég a szakképzettség, a nagy gyakorlat. Fáradhatatlannak, találékonynak kell lennie, semmi nehézségtől nem szabad visszarettennie, tapintattal viselkednie felfelé és legfőképpen a szívében olthatatlanul égnie kell a munkaszeretet lángjának. A szociális megbízottak kiválasztása igen nehéz volt, mert Magyarországon nagyon kevés az olyan szerv, mely ilyen munkával foglalkozik. Mindjobban láttuk, mennyire hiányzik nálunk a szociális kiképzés.

34 szociális megbízottat küldünk ki 28 járásba és városba, közöttük voltak vöröskeresztes gondozónők, szociális testvérek, szociális missziós nővérek, diakonisszák, iskolai gondozónővérek és szervezetbe nem tartozó szociális képzettségű hölgyek. Minden szervezet legnagyobb örömmel állt mellénk ebben a munkában és legkiválóbb tagjait bocsátotta rendelkezésünkre.

Járási tükör. Járásonként úgynevezett járási tükröt készítettünk; ez tartalmazta a járás részletes térképét, statisztikai adatokat a lakosság számára vonatkozólag a járás egész területén és községeinkint, a lakosság megoszlását nemzetiség, vallás és foglalkozás szerint az 1910. évi népszámlálás alapján; a járásban található megbízható személyek névsorát, részben a Magyar Párt, részben egyesek ajánlása alapján, végül a cserkészcsapatok felsorolását. Pontos utasítást dolgoztunk ki a megbízottak magatartására, feladatára és a segítségnyújtására vonatkozólag, a következő elvek szerint:

Utasítás. I. A szociális megbízott feladata: A szociális megbízottnak mindent el kell követnie, hogy a felszabaduló területek lakosságát nyelvre, vallásra és társadalmi helyzetre való tekintet nélkül meggyőzze arról, hogy a politikai változás szociális szempontból is hasznára lesz.

77. *A szociális megbízott által követendő eljárás.* 1. Jelentkeznie kell: a járási katonai parancsnokságnál, az e mellett működő kereskedelemügyi miniszter kirendeltjénél (élelmezési előadó) és a közigazgatási előadónál. 2. Meg kell teremtenie az összeköttetést a Magyar Párt megbízottjával, a járási tükörben feltüntetett személyekkel és az egyházi vezetőkkel, továbbá mindazokkal, akikkel a cél érdekében szükségesnek látszik. 3. Fel kell keresnie az esetleges szociális intézményeket és társadalmi szervezeteket, tanulmányoznia kell azoknak működését, szellemét, a munka technikai lebonyolítását. Segítségére kell lennie a vezetőségnek abban, hogy az alkalmazkodhassék a változott viszonyokhoz a munka folytonosságának biztosítása érdekében. (Szükség esetén javasolhatja a központi irodának a vezetőség kicserélését.) 4. A rendelkezésre álló adatok és a helyi közegektől nyert tájékoztatás alapján meg kell állapítania a szükségleteket és fel kell állítania a teendők sürgősségi sorrendjét. 5. Jelentést kell tenni arról, hogy milyen szociális, vagy egészségvédelmi intézmény létesítése szükséges; ugyancsak haladéknélkül jelentenie kell, ha a járás valamely községében egészségügyi védő (zöldkereszt, vöröskereszt, Stefánia) kiküldését látja szükségesnek. 6. Munkája közben arra kell törekednie,

hogy munkakörét a szociális téren már jártas, vagy a szociális munkába általa bekapcsolt egyének közül az arra legalkalmasabbnak átadhassa. 7. A segélyek igénylésére és azok szétosztására kiadott utasításnak minden pontját szigorúan be kell tartania. 8. A szükség szerint, de hetenként legalább egyszer, világosan és pontosan megfogalmazott írásbeli jelentést kell tennie a központi irodának.

III. A szociális megbízott magatartása. A szociális megbízottnak mindenekelőtt azt kell szem előtt tartania, hogy működésével meg kell nyernie azoknak a rétegeknek rokonszenvét, amelyek akár mert más nyelvűek, akár mert kommunista propagandának voltak kitéve, nem lelkesednek politikai változásért. A más nyelvűekkel való bánásmódnál legyen irányadó az a megfontolás, hogy további nemzetiségi vidékek visszaszerzése is céljaink közé tartozik. Ezt a szent célt veszélyezteti minden sovinszta irányú túlzás és ezért a szociális megbízott ezektől óvakodjék. Legyen rendkívül udvarias, tapintatos, türelmes, megértő, barátságos, segítsre kész. Senkit meg ne sértsen, meg ne bántson. Kimélje mindenki érzékenységét. A szociális megbízott modorában, külső megjelenésében és minden cselekedetében tartsa szem előtt, hogy ebben a kiküldetésben nem mint egyén, hanem mint hivatása képviselője szerepel és a magyar jövő kialakításában vesz részt.

Senkinek nem nyilatkozunk, senkit és semmit nem bírálunk. Mindenképpen bizalmat ébresztünk a hazai közállapotok és az országvezetés irányában. Azonkívül felszereltük hölgyeinket iratoktól villamoslámpáig és ceruzáig mindennel.

Indulás. Mindnyájan fontosnak tartottuk, hogy a szociális megbízottak a katonasággal egyidőben mehessenek be a visszacsatolandó területre, hogy az ottani lakosság már a bevonulás pillanatában érezze az anyaország gondoskodását. Nem is volt mindig könnyű a különböző engedélyeket és igazolványokat a katonaságtól megszerezni. Végül pedig állandóan készenlétben álltunk a legbizonytalanabb időpontban való indulásra. De nem volt elég hölgyeinket a járási központba eljuttatni, hanem gondoskodni kellett arról is, hogy járásuk területén belül a községeket minél gyorsabban látogathassák végig, ezért volt szükség autók beszerzésére.

Autók. Kirchknopf Ernő, a Touring Club főtitkára és Landauer Eduárd, a Királyi Magyar Automobil Club főtitkára lelkes munkája folytán sikerült önkéntes felajánlások alapján körülbelül négy hétre több turnusban autókat munkatársaink rendelkezésére bocsátani. Ez a gondoskodás – mint később kiderült – nélkülözhetetlen volt, mert a helyi közlekedési eszközök, ha megindultak is, nem voltak megfelelőek.

Rádiófelhívás az adakozásra. November hó 3-ára határoztuk el már október közepén a gyűjtés megindítását, az adakozásra november hó 2-án rádióbeszédben hívtam fel a magyar társadalmat. Isten különös kegyelméből a felhívás után két órával az uramnak jutott az a boldogító lehetőség, hogy a bécsi döntés eredményét bejelentse. Köztudomású a bevonulás időpontja és sorrendje. Megbízottaink a sajtóval, vagy közvetlenül a bevonuló csapatok után óriási lelkesedés közepette értek járási székhelyeikre. Első feladatuk volt az összes helyi hatóságokkal a kapcsolatot felvenni, kikkel szoros együttműködésben azonnal megkezdték munkájukat.

Élelmiszerutalványok. A helyzet ismerete nélkül az első élelmiszerosztás az inség enyhítése mellett elsősorban az anyaország üdvözlétének, baráti kézszoritásának kifejezése volt. A bevonulás útvonalán a szociális megbízottak a Főméltóságú Úr képét, zászlókat, kokárdákat, cukrot osztogattak, aminek igen nagy hatása volt. A segélyezés az először tervbe vett hat héten át, tehát a segélyezés első időszakában, az utalványrendszeren alapuló élelmiszer juttatása volt. A Külkereskedelmi Hivatal a közlélmzés

keretében szállította a Hangya közbejöttével az élelmiszereket minden községbe. Nagy előny volt, hogy a Hangyának kapcsolatai voltak az ottani Hansa szövetségessel. A kis-kereskedők az utalvány ellenében adták ki a megfelelő élelmiszert. Egy-egy utalvány 3 kg liszt, y_2 kg szalonna, ugyanannyi zsir, $\frac{1}{2}$ kg cukor és só átvételére jogosított. A rászoruló kiválasztása a helyi hatóságok, a Magyar Párt és a társadalmi jótékony egyesületek együttes javaslata alapján történt. Ilyen természetű utalványt 800.000 pengő értékben osztottunk ki.

Ruha- és cipőellátás. Karácsony. Karácsony körül küldtük fel és osztottuk ki az igénylések beérkezésének sorrendjében a gyűjtéskor összegyűlt kb. 20 vagon ruhanemű és cipőanyag legnagyobb részét, kb. 14 vagont. Fantasztikus munka volt a 14 vagon ruha és karácsonyi holmi szétküldése. Ennek a munkának sikerében oroszlánrésze volt Sárospataki Alajos munkatársunknak, aki fáradhatatlan és bámulatos találékonysággal intézte az előljárási ügyek népjóléti osztályainak közreműködésével a sok láda csomagolását, rakodását, irányítását. Egy egész MÁV raktár tele volt ezekkel, városok szerint csoportosítva.

Aránylag kevés gyermekholmit kaptunk, viszont a cseh uralom alatt szokásban volt az iskolás gyermekek nagymérvű karácsonyi felruházása, nehogy csalódást okozzunk, az eddigi kereteknek megfelelően elláttuk a gyermekeket új ruhával és cipővel, erre a célra 174.297 pengő 50 fillért fordítottunk. Ennek az összegnek értéke megnövekedett azáltal, hogy a lehetőség szerint ottani helybeli munkanélküli kisiparosokkal dolgoztattuk fel az ott vásárolt anyagot.

Külön meg kell emlékezni pár szóval az első magyar karácsonyról a visszacsatolt területen. Hála Lukács Saroltának, a Vörös Kereszt alelnöknője elgondolásának és lelkes munkájának, a mozgalom minden egyes községbe juttatott magyar karácsonyfát piros mézeskalácsszivvel, fehér cukorral díszítve a zöld ágakat. Különböző egyesületek is hozzájárultak szeretetsomagokkal a karácsonyi ünnep gazdagításához.

Első tapasztalatok. Megbízottaink utasítás szerint különböző tapasztalataikról lehetőleg sűrűn írt jelentésekben számoltak be. Már az első időben láttuk, milyen sokrétű problémával kell odafenn megküzdeniök. Elsősorban teljesen különböző helyzetet találtak a Felvidék különböző részein, helyenkint jólétet, – főleg ami az élelmiszereket illeti, pl. a Csallóközben, – másutt nagy nyomor, mint pl. a Bodroghözben, ahol a híres cseh szociális intézményeknek – hogy úgy mondjam – bottal üthették a nyomát, mert meglévő keretek vezetői vagy nem voltak szakképzett emberek, vagy a felszerelést hiányzott teljesen. Különösen szégyenletes volt, hogy több helyen a kórházakat teljesen kifosztották.

Szociális téren főleg két intézmény működött cseh időkben: a járási ifjúsággon- dozó és a vöröskeresztes Masaryk Liga, mely főleg tuberkulózis ellen küzdött, de ezek- ből is minden segédeszközt elvittek. Ezeknek pótlása, működésbe állítása első szükség- nek látszott, hogy egyelőre legalább azt a munkát lehessen folytatni, amihez a csehék idején a lakosság hozzá volt szokva. Érintkezésbe léptünk Johan államtitkárral, aki a lehető leggyorsabban igyekezett zöldkeresztes védőnőt küldeni oda, ahol volt lehetőség, azután a Stefánia Szövetség kezdte meg több helyen működését. Helyenként nagy- mérvű ipari munkanélküliséget találtak a leállított, vagy kifosztott gyárak miatt, vagy pedig a határ rossz megvonása következtében, amely munkahelyüktől szakította el az embereket.

Helyzet az első hat hét után. Az első hat hét végén az volt a helyzet, hogy az élel-

mezési segélyezés tovább folyik, de most már csak ott, ahol az az előzetes tájékozódás után szükségesnek bizonyult; a többi problémákat tekintve és az ottani óhajokat figyelembe véve azonban feltétlenül szükségesnek látszott az akció folytatása. Ebben az időben szűnt meg a katonai közigazgatás is, ami szintén változtatott a helyzeten. Ekkor merült fel a kérdés, hogy folytassuk-e tovább az akciót a polgári közigazgatással kapcsolatban. Keresztes-Fischer belügyminiszterrel történt megállapodás szerint a „Magyar a Magyarért” mozgalom hat hónapra a költségvetési év végéig vállalta a megbízottak kiküldésének minden költségét és a Felvidéki járásaiiban az ügyek továbbvitelét.

Második munka-időszak. Január elején elkezdődött munkánk második időszaka. Ekkor már mondhatni, félhivatalos szervvé léptünk elő, miután a belügyminiszter oly szíves volt átiratot intézni a törvényhatóságok első tisztviselőihez, melyben a kiküldött szociális előadókat (ez lett hivatalos nevük) melegen figyelmükbe ajánlotta.

Munkaprogramm. Munkaprogrammjuk röviden ez volt: 1. hatósági szegénykataszter felállítása; 2. hatósági és társadalmi intézményes segélyezés és gondozás (Egri v. Magyar Norma); 3. munkaképtelenek segélyezése és ellátása; 4. szellemi szükségmunkások képzése; 5. előadássorozatok tartása; 6. inségmunka beállítása; 7. egyéni esetek megoldása; 8. munkaközösségek megszervezése; 9. egészségügyi hatósággal való együttműködés (Zöld Kereszt, Stefánia); 10. tejakciók beállítása; 11. napközi otthonok és óvodák létesítése; 12. üdülésre szoruló gyermekek kiválasztása.

Folyamatban lévő munkák. Lássuk mi valósult meg mindebből? A munka természetesen még nincsen befejezve. A folyamatban lévő munkákról azonban máris az alábbiakban számolhatok be: 1. mint a szakszerű munka elengedhetetlen feltételét, megbízottaink minden városban felállították a szegénykatasztert, munkaképességük szerint osztályozva a segélyreszorultakat. 2. A munkaképtelenek segélyezése már a legtöbb városban a belügyminiszter által kiküldött szociális szervezők és a mi szociális megbízottaink együttesen megszervezték az „Egri”, vagy a „Magyar Normát”. 3. A munkaképtelenek ellátása a helyi viszonyok szerint részben élelmiszer- és egyéb segélyek folyósításával, részben étkeztetési akciók keretében történik. Minden városban és községben fenntartottunk és támogattunk minden olyan étkeztetési akciót, amely a cseh uralom alatt is működött és ha szükségesnek mutatkozott, újakat is beállítottunk. 4. Természetesen a szegénykataszter felállításának feltétele megfelelő munkaerők kiképzése volt, ezért közös erővel képezték ki az egyes városokban az egységes szempontok szerint való környezettanulmányi ívek felvételére alkalmas szellemi szükségmunkásokat. 5. Megrendezték a hatósági és társadalmi szociális munka összehangolását és eredményessé-tételét célzó alábbi előadássorozatot:

A jótékonyágtól a szociálpolitikáig; A szociálpolitika és a szociális munka; A magyar közegészségügy szervezete; A magyar közigazgatás; A magyar szegényügyi törvények és rendeletek; Hatósági orvosi feladatok; Az inségmunka; A szociális gondozás; A helység (város) története a megszállás előtt és alatt; A helység (város) jelenlegi gazdasági, szociális és kulturális helyzete és intézményei; Az állami gyermekvédelem; A Stefánia Szövetség és a Zöld-Kereszt; A gyámhatóság – a fiataikorúak bírósága; Társadalombiztosítás; A segélyezettek lélektana és környezettanulmány; A munkanélküliség.

A beérkezett jelentések mind arról számolnak be, hogy ezeket az előadásokat rendkívüli érdeklődéssel igen nagyszámú közönség hallgatta végig. Megbízottaink részben maguk tartották meg az előadásokat, de igen sok helyi, sőt budapesti kiváló szakelőadót is sikerült erre a célra megnyernünk.

6. A belügyi kormányzat elgondolásának megfelelően munkaképes munkanélküli egyének inségmunkába való állítása mindenütt megtörtént.

Az elkészített kataszter és a helyi szükségletek figyelembevételével készültek el az inségmunka-tervezetek, amelyekre a kormány egy millió pengőt – a „Magyar a Magyarért” mozgalom pedig eddig 632.501 pengőt juttatott közmunkák alakjában.

Hogy a kiadott inségmunkák valóban hasznos és a cseh uralom alatt elmaradt közmunkák elvégzését jelentette, álljon itt mutatóban néhány helység és járás folyamatban lévő szükségmunka-felsorolása:

Kassa: Kőtermelés és új kőbánya a Hradován, városkörnyéki erdei utak létesítése; a Csermely patak szabályozása; vízlevezető árkok; városi csatornajavítások; övárok szabályozása és partmegerősítés; malomárok kimélyítése; új Hernád-meder kitisztítása.

Komárom: Városrendezés, parkok, csatornák javítása; legelői túskeirtás; Erzsébet-szigeti védőtöltés; Vág-Duna szigetén homoktermelés; „Werk” I. lebontása.

Munkács: Latorca jobbpartjának szabályozása; Latorca balpartján mocsár és posvány feltöltése; utcák, terek, csatornák rendezése; a strandfürdő földmunkálatai; fásítás, városi parkok rendezése.

Beregszász: Vérke patak medrének szabályozása; Rozsokerti vízállások feltöltése; gazdasági iskola földmunkái; sporttelep víztelenítése; népkert létesítése; Kishegyi bánya rendezése.

Rozsnyó: Városi utca- és csatornarendezés; környéken fakitermelés, turistautak létesítése; strandfürdő kiszélesítése; Drázus patak szabályozása; járásbirósági épület tatarozása; temető rendezése.

Ungvár: Mélyúti patak betömése; Kadubec patak szabályozása; Ung part szabályozása a parkban; Malomcsatorna medrének betömése; utcák, csatornák rendbehozatala.

Ipolysági járás: Dülőútak, vízfolyások javítása, legelőtisztítás; leventegyakorlótér létesítése.

Szobi járás: Gyalogjáró javítása; kavicsstermelés; leventeuszoda létesítése.

Léva: Kőbánya alsó szintjének rendezése; kőtermelés, homoktermelés; sporttelep létesítése; faiskola földmunkái; város utcák, terek, útburkolat rendezése.

Függetlenül a segélyezés tényétől, az inségmunkák igen mély erkölcsi hatást tettek a felvidéki népesség egy rétegében, melyet munkanélküli segélyhez szoktatott a cseh rendszer. Az első napokban különösnek találták, hogy a segélyért dolgozni kell, de a munka megindításának második hetében már nagy kedvvel fogtak munkához, mert érezték és belátták, hogy ily módon nemcsak maguk jutnak segítséghez, hanem a köznek is hasznára vannak. (Lapátoló Magyar a Magyarért!)

7. Igen fontos és nevelőhatású az a munka, amelyet a szociális előadók egyéni esetek kapcsán kifejtnek. A hivatalos órák alatt – amely reggeltől késő estig tart – a segély- és tanácskérők, panaszosok és hálálkodók tömege keresi fel őket. Az egyéni sorsokból megrázóan bontakoznak ki a 20 évi martirium körvonalai és el se tudják képzelni, mint az egyik előadónk jelentéséből idézem, hogy „van felettük egy olyan állam, mely valóban intézkedik az érdekükben. Eddig hozzá voltak szokva ahhoz, hogy mindenütt csak elutasították őket, vagy legjobb esetben felírták a nevüket, hogy lerázzák a nyakukról őket, de intézkedni sajnos, még ha akartak, sem tudtak. Most, hogy látják, hogy nemcsak meghallgatom, hanem lehetőség szerint el is intézem dolgukat, se vége, se hossza a népvándorlásnak, naponta átlag 50-60 embert hallgatok meg személyesen,

nem is szólva arról, amit az iroda csinál. Bár ez a munkától meglehetősen sok időt vesz el, mégsem mondok le róla, mert az az érzésem, hogy ha az akció semmi mást nem csinált volna, mint hogy egy embert küldött nekik, akihez fordulhatnak, már azzal is sokat tett. Nem túlozok, amikor azt írom, hogy naponta legalább 20 asszony sirja el magát előttem és amikor szépen kipanaszolta magát, elmagyarázom neki olyan komolyan és őszintén, mint ahogy Nektek tenném, hogy miért van most átmenetileg nehézség és meddig tart még és a végén megenyhülten távozik. Nem is hiszitek, hogy ennek a nyakas és lázadásra hajlamos népnek a hangulatán mennyit változtatott máris a baráti hang. Néha estére már rekedt vagyok, de mindennél többet ér az, hogy ha valaki még most is nem kívánatos hangot használ, én már nem is kell, hogy leintsem, mert a többi azonnal rátámad és viszhangozza az én szavaimat. Néha hallom félfüllel, hogy az ajtó előtt hogyan magyarázzák egymásnak az emberek azt, amit én prédikálok nekik és kioktatják egymást, hogy „ne kiabálj, most már nincs cseh uralom, itt csak szépen lehet beszélni”.

A segítség módja itt a legkülönbözőbb. Célunk egyéneket, családokat talpraállítani, keresetképesé tenni. Ilyen esetekben néhány százpengős egyszeri segélyről is lehet szó. Minden anyagi, erkölcsi, fizikai, sőt lelki nehézséget, amit az élet produkál, segítőkézzel, megértéssel meleg szívvvel igyekeznek munkatársaink elsimítani.

8. A helyi munkaközösségnek megszervezésével kísérletet tettünk egy esetleg későbbben megvalósítandó és az egész országot átfogó szociális hálózat megteremtésére. Itt kell bekapcsolódnia a társadalomnak a hatósági munkához. Lényege a társadalom szociális felelősségének tudatosítása minél szélesebb rétegekben, más szóval: segíts magadon és az állam is megsegít. Második fontos célja a közösség, szóval egy mindenkiért és mindenki egyéért elvének kidomborítása. A szociális szellem megteremtésére és a szociális munka elmélyítésére minden, a visszacsatolt területen lévő városban és községben – tekintet nélkül a lakosok számára – helyi munkaközösséget kell alakítani.

A munkaközösségbe hatósági és társadalmi egyének bevonása szükséges, még pedig azok és olyanok, akik a munka érdekében szükségesek és megfelelőek. Irányelv, hogy a munkaközösség a község, illetve város lakóinak számarányában körülbelül 3-10 tagból álljon. A cél az, hogy egy vagy több megbeszélés keretében a szociális előadók a munkaközösség tagjaival a helyi problémákat megtárgyalják, nekik meghatározott feladatot adjanak, munkájukat irányítsák és ellenőrizzék és amennyiben valamely feladat megoldásánál akár erkölcsi, akár anyagi segítségre volna szükségük, ennek megszerzésében segítségükre legyenek. Már az első megbeszélésnél és a munka további irányítása közben arra kell rávezetni a munkaközösséget, hogy a rájuk bízott feladatot önerejükkel oldják meg, vagyis teremtsék elő a szükséges anyagi és erkölcsi feltételeket (pénz, természetbeni adomány, munkafelajánlás stb.). A változott körülmények semmi esetre sem lehetnek ok arra, hogy azt, amit szociális téren eddig előteremtett a község, most külső segítséggel akarja fenntartani.

Kívánatos, hogy a helyi munkaközösség legalább kéthetenként egyszer megbeszélést tartson és ezekről a megbeszélésekről rövid jegyzőkönyvi kivonatot küldjön a szociális megbízottnak.

Feltétlenül bevonandó a helyi munkaközösségbe – ott, ahol van – a Zöld-Keresztes nővér (Stefániás védőnő), aki Johan államtitkár utasítása értelmében a községeiben előforduló szociális ügyekről egyébként is közvetlenül értesíti a szociális előadókat. A szociális előadók jelentéseiből Ítéelve az a tapasztalat, hogy ez az elgondolás a gyakorlatban nagyon jól bevált; a körülbelül 800 község közül kb. a fele már be van

szervezve. A munkaközösségek eredményes működésének dokumentálására felolvasom az ógyallai járásban működő munkatársunk jelentését:

„Beszámolómat a segítő munkaközösségek megszervezésével és beállításával kezdem. A munkaközösségektől kértem, hogy a községekben 40-50 házankint jelöljenek ki egy köztisztelőt és szeretetben álló férfit és asszonyt a nép közül, akiknek szíve van a szegényekhez és szava a jómódúakhoz. A legtöbb községben meg volt már az alakuló gyűlésünk. Elmondtam, mit várunk tőlük. Ők azok, akik teljesen ismerik a környezetüket, tudják, ki milyen viszonyok között él, ők látják, ha valahol baj van és azon hogyan tudnának segíteni. Példákat soroltam fel nekik, hogy egyszerű és világos legyen előttük, hogy mire vállalkoznak. Ha azután nem tudják megoldani a segítség módját, a munkaközösséghez fordulnak, ahol a tanácsstagok intézkednek, vagy továbbítják az ügyet a Központhoz. Azért kértünk férfiakat és asszonyokat, mert vannak dolgok amik a férfiakhoz fekszenek közelebb, pl. a közmunkák, a szegények névsorának összeállítása, az asszonyokhoz pedig pl. a tej- és cukorakció vagy a háziipar. Őbennük egy édesatyát és édesanyát adtunk a területnek, a házcsoportnak, hogy szeretettel viseljék gondját a rábizottaknak. Azután kértem, hogy mindannyian írják össze az ő házcsoportjukat, még pedig: házszám, családfő neve, foglalkozása, családtagok száma és a jegyzet rovatba vezessék be, ha valaki teljesen ellátatlan, vagy pedig csak munkanélküli. Volt egy község, ahol a tejakció kibővítésére azonnal gyűjtést vállaltak. A martosiak vállalkoztak, hogy hetenkint kétszer átmennek Imelyre az asszonyokat megtanítani az ő kézimunkájukra, mert annak lenne piaca, viszont amit az imelyiek csinálnak, azt még más nyolc község dolgozza. A gyűléseken majdnem minden községben teljes élenken vettek részt, hozzászóltak, tanácskoztak, vállaltak minden munkát. A dunaradványiak egész új gondolatokkal jöttek, hogy a község helyzetén hog3'an lehetne segíteni, mert a termés ott nagyon rossz (3 q holdankint). Kérik gazdasági vezető kiküldését, aki a földeket megvizsgálná, hogy mit termelhetnének, és a népet betanítaná az újfajta gazdálkodásra. Nyaralóteleppé való szervezés munkáit is örömmel vállalták.”

9. Köztudomású, hogy a szociális munka az egészségvédelmi munkának szoros kiegészítője és viszont. Ennek tudatában a mozgalom nagy készséggel szegődött a Zöld-Kereszt szolgálatába és a munka kezdetének első percétől fogva szoros összeköttetésben és teljes harmóniában működött Johan államtitkárral.

Az együttműködés már a munka kezdetén megnyilvánult abban, hogy Johan államtitkár figyelembe vette előadóink zöld-keresztes szolgálat beállítására vonatkozó kéréseit – különösen azokon a helyeken, ahol a cseh uralom alatt egészségügyi intézmények működtek. Az Országos Közegészségügyi Intézet szakközegeinek megállapításai alapján szükségesnek mutatkozott az állami lehetőségek keretein túl is újabb egészségházak felállítása. Mint minden nagyfontosságú elvi kérdésben, a munkabizottság döntése alapján 501.600 pengővel járult hozzá a mozgalom 38 kisebb-nagyobb egészségház és tanácsadó megépítéséhez, illetőleg a már meglévők átalakításához. A Felvidék egészségügyi szolgálatának ellátása érdekében – tekintettel az erre a munkára jelentkezők nehéz anyagi helyzetére – a mozgalom 20 felvidéki leány részére à 2.000 pengő ösztöndíjat adott, akik ebből két éven át teljes kiképzést és ellátást nyernek. Megállapodás történt Johan Béla belügyi államtitkár és a „Magyar a Magyarért” mozgalom között, hogy a zöld-keresztes védőnők minden olyan esetben, ahol szociális segélynyújtás szükségével találkoznak, a szociális előadóktól kérik azok orvoslását – és általában minden tekintetben kiegészítik egymás munkáját.

10. Csaknem az összes munkaterületről azt a jelentést kaptuk, hogy az évek óta rendszeresített tej ellátás hiányát nagyon érzik a gyermekek. Előadónk sok helyen mindjárt a munka kezdetén pénzbeli segítséggel lehetővé tették a tejakciók folytatását. Johan államtitkár kérésére időközben a munkabizottság hozzájárult ahhoz, hogy az anyaország most megszervezett állami tejakciójának mintájára a hatósági tejjelátást a visszacsatolt területeken is beállítsák előadónk, a vármegyei tiszti főorvos irányítása mellett, aminek a költségeire a mozgalom 209.088 pengőt folyósított.

11. A belügyminiszter felhívta figyelmünket a Felvidék óvodáskorú gyermekei egészségvédelmének és szociális gondozásának nagy jelentőségére és ezzel kapcsolatban kívánatosnak tartja az egyes már meglévő óvodáknak napközi otthonnal való kibővítését, illetve egyes, arra leginkább rászoruló községekben új napközi otthonos óvodák létesítését. A belügyminiszter által megküldött tervezet alapján felhívtuk járási szociális előadóinkat, hogy az érdekelt városok és községek előjáróságaival tárgyaljanak és állapítsák meg, mi volna az a maximális hozzájárulás, amit azok pénzbeli hozzájárulás, nyersanyag, munkaerők beállítása címén felajánlhatnak. A járási szociális előadók jelentéseiknek beérkezése után fogjuk azt a végösszeget megállapítani, amelyet a szóbanlévő célra a belügyminiszter rendelkezésére fogunk bocsátani.

12. Mozgalmunk munkabizottsága a folyó évben 1.000 felvidéki ráutalt gyermek nyaraltatását vállalta. A lebonyolítást az Országos Gyermekvédő Ligával karöltve végzi. A háromhetes turnusokra beosztott gyermekek részben a szentendrei Dunaszigeten lévő Izabella üdülőtelepen, részben pedig a Bakonyban lévő Farkasgyepүн fognak nyaralni. A beutalási javaslatokat járási szociális előadónk a Csehszlovákiai Magyar Gyermekvédő- és Szünidei Gondozó Egylet hölgyeinek meghallgatásával fogják előterjeszteni.

A nyaraltatás előrelátható költségeire 30.000 pengő elszámolandó előleget utaltunk ki az Országos Gyermekvédő Ligának.

A központi iroda közvetlen munkája. Az eddigiekben nagy vonásokban azt a munkát ismertettem, amit mozgalmunk az egyes visszacsatolt járásokba kiküldött úttörői, a járási szociális megbízottak útján látott el.

Most röviden ismertetem a „Magyar a Magyarért” mozgalom másik, nem kevésbé fontos és felelősségteljes munkakörét és teljesítményeit, amelyet a központi iroda közvetlenül intéz.

Szükség szerint, a felmerült újabb kérdések és tennivalók tekintetében a központi iroda körlevelekben ad pontos utasításokat. A megbízottaknak kötelességük legalább hetenként, ha szükséges bármikor írásban jelenteni a munka mindenkori állását, az utasítások végrehajtását, a munkaterületükön élő lakosság helyzetét és hangulatát és a felmerült óhajokat és szükségleteket.

Megbízottaink élnek is ezzel a lehetőséggel és jelentéseik mellett az ügyvezetőnek irt magánlevél jellegével bíró soraikban számtalan kérésre és kérdésre várnak választ, illetve intézkedést. A mozgalomnak, mint félhivatalos szervnek legnagyobb ereje abban van, hogy a szükségképen nehézkes hivatalos forma és kezelés helyett gyorsan és rugalmasan intézi el az ügyeket. Minden megbízott egy-két napon belül kap választ kérdéseire és felvilágosítást a megtett intézkedésekről. PL:

„. . . Úgy értesültem, hogy felekezeti iskola építéséhez az állam indokolt esetekben építési anyagot ad, ha a község a fuvart, napszámot és az építés költségeit vállalja. Ilyen segítséggel Jászfalu, Újgyalla (szlovák iskolák voltak, most magyar), Komárom-

szentpéter, esetleg Kürt is meg tudná oldani az iskolaépítés kérdését. Nagyon kérem hivatalos megerősítését ennek az értesülésnek. Mi a feltétele, hogy ezt a segítséget egy-egy iskola megkaphassa? Hány iskoláról lehet szó?”

Több község kérte, hogy a nyári hónapok alatt, amíg az iskola szünetel, az iskola helyiségeiben és udvarán nem lehetne-e nyári napközi otthon beállítását megszervezni? Kérésük az, hogy az állam állás nélküli óvónőket alkalmazna a nyári hónapokra. Dologi kiadásokról és az óvónő lakásáról a község gondoskodna. Az asszonyok és a felnőtt fiatalság is a nyári dologi időben elmegy munkára és a gyermekeket vagy a lakásba zárják, vagy az utcán csavarognak, a dunaparti községekben évről-évre a víznek is van áldozata.

„Komáromszemere községnek 1.750 lakosa van és nincs temploma. Az iskola folyosóján tartják a szentmisét. Plébánosa van. Szlovák község, magyar iskolával. Szeretnék templomot építeni, „fogadalmi templomot a 20 évi felszabadulás emlékére”. „Kaphatnának-e országos gyűjtésre engedélyt, levélben csekkal?”

Kiutasított telepések földjei bevetve ittmaradtak (Újpuszta, Sziláspuszta stb.). Nem lehetne-e ezen földek aratását azok között szétosztani, akik a közelfekvő községekben, mint aratók voltak alkalmazva abban az időben, mikor ezek a földek még uradalmak voltak. Két holdanként lehetne szétosztani, úgy hogy elsősorban a frontharcosok és többgyermekes családok részesüljenek ebben a segélyben. Két hold aratásával egy-egy ilyen család a télirevalóját megkereshetné. A két hold aratása után 3 q gabonát beszolgáltatnának vetőmag visszatérítésre. A szalmát otthagynák, hogy aki a földet megkapja, a jövőben meg tudja munkálni. Parlagon heverő földeket erre az évre ki lehetne adni kukoricásnak. Ez Komáromszentpéter és Újgyalla indítványa és kérése.

Az egyik főjegyző kérdezte, hogy a Hansa 1939. február 15-i számában megjelent cikkben ismertetett, a 65. életévüket betöltött gazdasági cselédek és munkások havi 5 pengős járadékairól szóló törvényjavaslat életbe lépett-e? Ha igen, a jelentkezőket hová kell felterjeszteni?

Dunaradvány község gazdasági szakértő kiküldését kéri, hogy a termőföldjük megvizsgálása után tanácsot és utasítást adjon, hogy milyen terményeket vezessenek be a községben (1 hold földön most 3 q rozs terem).

Egyes községekben toledó és aszúrmunkához igen szép megrendelések volnának, de a munkához szükséges anyagot nem tudják beszerezni. A mintákat Marcellháza községben kaptam, rumburgi vászon és Reichenbergből való lenvászon és batiszt. Miután ezeket a gyárakat a szudétánémet területtel Németország kapta meg, nem lehetne-e ilyenféle anyagokat kereskedelmi szerződés útján lekötöni Magyarország részére. Ezek az anyagok 4 pengőnek megfelelő áron voltak kaphatók, ma itt 11-12 pengőbe kerülnek. Ilyen árú anyagon dolgozva a kézimunka szinte megfizethetetlen lesz.

Naszvadon Szilvássy Sándor körorvos, addig is, míg zöldkeresztes nővért kaphat a község, szeretné megindítani a rendszeres csecsemőgondozást és az anyák tanácsadóját. Nagyon kéri, hogy egy csecsemőmérleget és medencemérőt és nyomtatványokat kaphasson.

„Izsa és Dunaradvány új körorvost kap, akinek székhelyét Dunaradványra szánták. Nagyon kérem az illetékesek figyelmét felhívni, hogy Izsa helyzetén ezzel nemhogy segítünk, hanem még nehezebb lesz, mint a múltban volt, mert eddig rossz úton 6 km-re volt az orvosa, most pedig 10 km-re lesz. Izsának kb. 800 lélekkel több a lakosa és tbc-vel fertőzött, úgy, hogy ott szükség volna tüdőgondozó felállítására is. Dunaradványon

– ha hirtelen kell orvosi segítség – Kurtakesziből autóval hozhatnak orvost, Izsán, ha valakinek hirtelen kell orvosi segítség, míg az orvost és újból a gyógyszert elhozzák, a beteg meghalhat.”

„Bagota és Kolta község használt ruha iránti kérését mellékelten csatolom. Bagota község kérését már a segítő munkaközösség tagjai állították össze. Amennyiben ruhákat még kaphatunk, nagyon kérem a jegyzéket is vissza.”

„Komáromcsehi szlovák község részére nagyon kérnek magyar énekeskönyveket. Ha lehet 100 db „Szent vagy Uram” felnőtteknek (56 fill.) és 100 db „Szent vagy Uram” gyermekek részére (kötve 14 fill.). A könyveket Dráfi József kántor címére kérem, Komáromcsehi, r. k. elemi iskola.”

Dunaradvány község a róm. kat. iskolája részére zászlót kér. Úgy szeretnék, ha március 15-re meg lenne, hogy akkor szentelnék fel. Ugyanezen iskola részére nagyon kéri a Kormányzó Úr képét is.

Amint látjuk, az előadók a mozgalom saját hatáskörében elintézendő ügyeken kívül különféle olyan természetű kérdést, tervet és ötletet vetnek fel, amelyek csak hatósági úton nyerhetnek elintézést. Ilyen esetekben az ügy fontossága és illetékessége szerint vagy magukhoz a miniszterekhez, vagy a minisztérium megfelelő osztályához fordulunk, legtöbbször a legrövidebb úton – telefonon – és mindenkinél a legnagyobb előzékenységet és segítőkészséget tapasztaljuk. Bizonyosága ez annak, hogy mindenki tudatában van a „Magyar a Magyarért” mozgalom fontosságának.

Menekültek gondozása. A visszacsatolás reakciójaként az idegen impérium alatt maradt Felvidék magyarsága ellen újabb üldözés és még súlyosabb elnyomatás vette kezdetét, aminek eredménye az lett, hogy ismét megjelentek határainkon a mindenükből kiforgatott éhező és didergő menekültek ezrei. A „Magyar a Magyarért” mozgalom kötelességének tekintette ezeknek a kiutasított szerencsétleneknek gondozásbavételét, felruházást, ellátásuk biztosítását, munkához juttatását stb. Ennek a munkának szakszerű és intézményes ellátása céljából állítottuk fel a „Magyar a Magyarért” mozgalom Menekültek Gondozó Hivatalát a Károly király-út 19. sz. épületben, ahol a hazánk területére érkezett menekültek ellenőrzését és ügyes-bajos dolgaik intézését a belügy-minisztérium intenciója szerint egy, a kémelhárító osztály részéről kiküldött tiszt és egy detektív segítségével felkérésünkre a Magyar Vöröskereszt Egylet szociális osztály végzi. Menekültjeink összes költsége eddig a kintiekén kívül 170.000 P volt.

Végül itt kell megemlítenem az amnesztia rendelet alapján elbocsátott testvéreink segélyezésére fordított 10.000 pengőt és a politikai menekültek támogatására felhasznált 30.000 pengőt is.

Hadisegély kölcsön. A visszacsatolt terület nyomorát fokozta az a körülmény is, hogy a csehszlovák hadseregbe bevonult családfenntartók kénytelenek voltak hozzátartozóikat sokszor minden támogatás nélkül hátrahagyni, akik azután a csehszlovák kormánytól az átcsatolást követően természetesen hadisegélyt nem kaphattak. Meltányosságból, azonkívül az itthoniakkal való egyenlő elbánás elvét is szem előtt tartva, a honvédezerkarnak 120.000 pengő elszámolandó előleget adtunk a felvidéki hadisegélyek fedezésére.

Diákszociális ügyek. A visszacsatolást követően rövidesen súlyos diákszociális problémák is merültek fel, amelyeknek megoldása elől nem zárkozhattunk el. A hazához visszatért területen illetőséggel bíró nagyon sok főiskolai hallgató és középiskolai tanuló volt kénytelen az idegen impérium alatt maradt egyetemeken, illetve más tanintézetek-

ben megkezdett tanulmányait félbeszakítani, azonkívül a menekültek között is nagy számban akadtak egyetemi hallgatók és egyéb tanulók. Ezeknek további folyamatos képzését lehetővé kívántuk tenni és ezért a kultuszminisztérium illetékes szaktényezőivel folytatott előzetes tárgyalások eredményeként Szily Kálmán államtitkár kezeihez 101.000 pengő ellátmányt folyósítottunk abból a célból, hogy ennek az összegnek a terhére biztosítsa az általa megfelelően ellenőrzött és ráutaltnak bizonyult főiskolások és egyéb tanulók ellátását és iskolai oktatását. Diákszociális célokra adtunk még a Magyar Református Diákok Soli Deo Gloria Egyesületének 5.000 pengőt, a Keresztyén Ifjak Egyesületének 800 pengőt, az érsekújvári diákmenzának 1.000 pengőt, végül a komáromi Palkovich diákmenzának 2.000 pengőt. Felvidéki jelöltek részére szociális tanfolyamot rendeztünk. Az anyagilag rászoruló hallgatók ellátási költségeinek fedezésére 3.535 pengőt kötöttünk le.

Gróf Teleki Pál akkori kultuszminiszter azzal a kéréssel fordult a mozgalomhoz, hogy szegénysorsú elemi iskolás tanulók magyar tankönyvekkel való ellátásához, azonkívül az intézetek részére magyar térképek beszerzéséhez járuljon hozzá. E célból 70.000 pengőt bocsátottunk a kultuszminiszter rendelkezésére és szakszerű elbírálás céljából az összes hozzánk sűrűn érkező tankönyvigényleteket áttettük a kultuszminisztérium illetékes osztályához.

Könyvtárak. A Felvidék szellemi szükségleteinek kielégítését célozza a 20 év óta nélkülözött magyar könyvnek minél nagyobb tömegekben való szétküldése. Az ország-szerte lefolytatott gyűjtési akció eredményeként 130.000-nél több könyv gyűlt össze központi raktárunkban. Ebből 30.000 példány a Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Országos Egyesülete által külön e célra összeállított és kiadott „Örök Magyarország” című verseskötet, mely a legszebb magyar versek gyűjteménye. A könyvek osztályozása, valamint iskola-, gazda- és vándorkönyvtárak céljaira való szétosztása szakemberek közbenjöttével már megtörtént. Néhány nap múlva megtörténik a könyveknek rendeltetési helyükre juttatása. A beérkezett könyvekből 6 vándorkönyvtárt, 58 középiskola részére pedig 200-600 könyvből álló ifjúsági könyvtárt állítottunk össze. 1.048 elemi iskola részére 15-30 jutalomnak szánt könyvet juttattunk.

Szakszervezeti segélyek. A felvidéki keresztényszocialista szakszervezetek tagjai a visszacsatolás folytán a Zwittauban és Pozsonyban működő központjaiktól elszakítva nemcsak segélyezésre vonatkozó igényeiket nem érvényesíthették, hanem befizetett járulékaikat is elvesztették. A „Magyar a Magyarért” mozgalom vállalkozott a nemzet-hűség szempontjából kifogás alá nem eső szakszervezeti tagok befizetett járulékaik visszatérítésére. Erre a célra eddig összesen 8.196 pengő és 64 fillért fordítottunk, de az igénylések még folyamatban vannak.

Népművelés. Népművelési célokra Kassa város iskolán kívüli népművelési bizottságának 4.000 pengőt, Abaúj-Torna vármegye népművelési bizottságának pedig a vármegye községeiben végzendő népművelési munkákra 1.500 pengőt adtunk.

Háziipar. A háziipar fellendítésének ügyét a visszacsatolt területen magunkévá téve, előbb szórványos konkrét kéréseket honoráltunk, majd az egész kérdés intézménye megszervezését és elindítását anyagi hozzájárulásunkkal lehetővé tettük, amikor a felvidéki háziipar megindulásakor három hónapra a munkabérek fedezését vállaltuk. Eddig háziiparra összesen 81.000 pengőt folyósítottunk.

Egyes intézmények munkásságának felvidéki viszonylatban való támogatására összesen 39.000 pengőt fordítottunk, akkor, amikor élénk terjesztett indokolt kéréseikre

a Magyar Fajvédők Szövetségének 7.793 pengőt, a Magyarországi Ruszinszkóiak Szervezetének 3.000 pengőt, a Gyöngyösbokrétának 5.000 pengőt, az Egészségpolitikai Társaságnak 10.000 pengőt és végül a Vakokat Gyámolító Országos Egyesületnek 10.000 pengőt utaltunk ki.

Beszámolóm, a munka legfőbb mozzanataira szorítkozó ismertetésem korántsem tükrözi vissza mindazt a nagyszerűséget, áldozatosságot és egy társadalmi mozgalom feladatkörét messze meghaladó szociális és kulturális munkát, amelyet a kiküldött munkatársak, a mozgalom híverői végeztek. Rendkívül nehéz munkaviszonyok között, legtöbb esetben az otthoni gondok állandó árnyékával állították a haza szolgálatába sokszor családjuk jólétének veszélyeztetésével munkaerejük és képességeik teljességét.

Honvédeinkkel egyidejűleg egy másik, névtelen hadsereget állítottunk csatasorba, amelynek leghatékonyabb fegyvere a szeretet volt. Ez a lelkes csapat fényesen bebizonyította, hogy a szociális gondozás a tárgyi tudás mellett áldozatot, kitartást, türelmet, tapintatot, vagyis csupa olyan tulajdonságot igényel, amelyek a nőt teszik elsősorban alkalmassá ennek a feladatkörnek maradék nélküli ellátására.

Egészen tárgyilagosan próbáltam beszámolni a „Magyar a Magyarért” mozgalom működéséről. Egy következtetést mégis szeretnék levonni: ez a mozgalom bebizonyította, hogy az állami és hatósági gondoskodás mellett nélkülözhetetlen a társadalom által nyújtott anyagi és erkölcsi erő. Meg vagyok arról győződve, hogy megértéssel, jóakarattal és lelkesedéssel országos viszonylatban is meg lehetne szervezni a segítségnek ezt a bevált rendszerét, mellyel véleményem szerint nagymértékben lehetne a szociális gondoskodásunkra sok tekintetben ráutalt anyaország életszínvonalát és anyagi jólétét is emelni.